

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 23 oktober 2020

Mål nr

T 1781-19

PARTER

Klagande

E.ON Energidistribution Aktiebolag, 556070-6060
205 90 Malmö

Ombud: Advokaterna PV och IU

Motparter

1. Codan Försikring A/S genom Trygg-Hansa Försäkring filial, 516404-4405
Fleminggatan 18
106 26 Stockholm

Ombud: Advokat NFH

2. Länsförsäkringar Jönköping, 526000-5854
Box 623
551 18 Jönköping

Ombud: Försäkringsjurist PÖ

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2019-03-05 i mål T 419-18

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

E.ON Energidistribution Aktiebolag ska ersätta dels Codan Forsikring A/S genom Trygg-Hansa Försäkring filial för rättegångskostnad i Högsta domstolen avseende ombudsarvode med 108 875 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom, dels Länsförsäkringar Jönköping för rättegångskostnad i Högsta domstolen avseende ombudsarvode med 144 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

E.ON har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla käromålen.

E.ON har även yrkat att hovrättens beslut i fråga om rättegångskostnader ska ändras och att Trygg-Hansa och Länsförsäkringar ska förpliktas att ersätta E.ON:s rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Trygg-Hansa och Länsförsäkringar har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. GG äger en fastighet i Tranås. Till fastigheten hör ett antal verkstadsbyggnader som hyrs av Gustavssons Åkeri i Tranås AB. Fastigheten, som utgör en näringsfastighet, och åkeriverksamheten var vid tiden försäkrade hos Länsförsäkringar respektive Trygg-Hansa.
2. På GGs fastighet finns en starkströmsanläggning för användning av el. Elen till GGs anläggning kommer från en starkströmsanläggning för överföring av el som innehas av E.ON.
3. Den 22 april 2014 uppstod en brand i GGs starkströmsanläggning eller i elektrisk utrustning som var kopplad till anläggningen. Vid branden skadades verkstadsbyggnaderna med stora egendomsskador och merkostnader i åkeriverksamheten som följd.
4. Orsaken till branden var ett brott på en PEN-ledare i en transformator i E.ON:s starkströmsanläggning. PEN-ledarbrottet medförde att el med för hög spänning (400 volt) överfördes till GGs starkströmsanläggning.
5. Länsförsäkringar och Trygg-Hansa har betalat ut försäkringsersättning till GG och till Gustavssons Åkeri. Försäkringsbolagen har begärt ersättning av E.ON med hänvisning till att E.ON ansvarar strikt för skadorna på grund av branden.
6. E.ON har medgett dels att det finns ett orsakssamband mellan överspänningen och branden, dels att skadorna uppgår till det belopp som hovrätten har angett i sin dom. E.ON har emellertid motsatt sig påståendet att bolaget har strikt ansvar för skadorna. Enligt E.ON har bolagets strikta ansvar upphört vid den anslutningspunkt där GGs starkströmsanläggning tar vid.

E.ON har även invänt att det strikta ansvaret i 10 kap. 1 § ellagen (1997:857) inte omfattar skador som orsakats av skadlig el (i detta fall el med för hög spänning). Sådana skador regleras, enligt E.ON, uteslutande genom produktansvaret i 10 kap. 2 § ellagen.

7. Tingsrätten och hovrätten har funnit att E.ON har ett strikt ansvar för skadorna och har bifallit försäkringsbolagens talan.

Frågorna i målet

8. E.ON:s invändningar väcker frågan om den omständigheten att en skada är av det slag som regleras i 10 kap. 2 § ellagen om ansvar för säkerhetsbrist i el utesluter att skadeståndsskyldighet också kan föreligga enligt 10 kap. 1 § om ansvar för skada som tillfogats genom inverkan av el (jfr numera 29 § resp. 28 § elsäkerhetslagen, 2016:732).

9. Om svaret på frågan är nej uppkommer frågan om E.ON, som innehavare av den starkströmsanläggning där överspänningen uppstod, kan åläggas skadeståndsansvar trots att elen passerat anslutningspunkten till GGs starkströmsanläggning.

Den rättsliga regleringen

Tillämplig lag

10. Eftersom branden inträffade under 2014 är tidigare gällande skadeståndsbestämmelser i ellagen tillämpliga i målet. Ansvaret för skador orsakade av el regleras numera i 28–30 §§ elsäkerhetslagen. Skadeståndsbestämmelserna i ellagen överfördes till elsäkerhetslagen med enbart redaktionella ändringar. De principer som gällde för skadeståndsansvar enligt ellagen är således desamma för skadeståndsansvar enligt nu gällande elsäkerhetslag.

Regleringen av ansvaret

11. I första stycket i 10 kap. 1 § ellagen (28 § elsäkerhetslagen) föreskrivs att om någon har tillfogats person- eller sakskada genom inverkan av el från en starkströmsanläggning ska skadan, även om det inte följer av allmänna skadeståndsbestämmelser, ersättas av innehavaren av den starkströmsanläggning från vilken elen senast kommit (det strikta inverkansansvaret). I bestämmelsens andra stycke ges vissa undantag från det strikta ansvaret; bl.a. omfattar det inte den som innehar en starkströmsanläggning som avser användning av el och som tillförs spänning med högst 250 volt.

12. I 10 kap. 2 § (29 § elsäkerhetslagen) regleras ansvaret för skada som orsakas av säkerhetsbrist i el (det strikta produktansvaret). I paragrafens första stycke föreskrivs att om en skada orsakas av säkerhetsbrist i el som satts i omlopp från en elektrisk anläggning med egen generator eller transformator, ska anläggningens innehavare betala skadestånd för person- och sakskada. Ansvar för sakskada gäller endast skada på egendom som till sin typ vanligen är avsedd för enskilt ändamål, om den skadelidande vid tiden för skadan huvudsakligen använde egendomen för sådant ändamål.

13. Regleringen i 10 kap. 2 § innebär att den skadelidande inte kan grunda ett ersättningskrav på det strikta produktansvaret när en skada har orsakats av kvalitativt bristfällig el och skadan har uppkommit på egendom i näringsverksamhet. Motsvarande undantag beträffande egendom i näringsverksamhet finns inte i regleringen av det strikta inverkansansvaret enligt 10 kap. 1 §.

Det strikta ansvaret för farlig verksamhet och produktansvar

14. Sedan gammalt gäller att den som bedriver farlig verksamhet principiellt har ett strikt ansvar för skador som orsakas av verksamheten, dvs.

skadeståndsansvaret förutsätter inte att den ansvarsgrundande händelsen orsakats av vårdslöshet eller uppsåt. Det strikta skadeståndsansvaret motiveras bl.a. av att höga krav på aktsamhet bör läggas på den som bedriver en särskilt riskfylld verksamhet.

15. Produktion och handhavande av el är förenat med avsevärda risker för betydande skador och anses utgöra farlig verksamhet. Huvudregeln har därför varit, allt sedan ikraftträdande av 1902 års ellag, att den som innehar en elektrisk anläggning med egen generator eller transformator har ett strikt ansvar för person- och sakskada orsakad av elektrisk ström från anläggningen. För tiden efter den 1 juli 1997 åvilar detta strikta inverkansansvar den som innehar en elektrisk starkströmsanläggning, oavsett om anläggningen har en egen generator eller transformator (jfr p. 24 och 25 i det följande).

16. Motivet för ett strikt produktansvar är delvis ett annat än ansvaret för farlig verksamhet. Ett produktansvar omfattar ansvar för skador som en produkt på grund av en säkerhetsbrist orsakar på någon annan egendom. Syftet med produktansvaret är att ge enskilda, företrädesvis konsumenter, en möjlighet att ställa den som ansvarar för produktens säkerhet till ansvar. Ofta handlar det om att ersättningskyldigheten ska drabba någon som den skadelidande inte står i direkt avtalsförhållande med, till exempel den som har tillverkat eller importerat produkten.

Förhållandet mellan det strikta inverkansansvaret och det strikta produktansvaret

17. Det strikta inverkansansvaret enligt 1902 års ellag omfattade såväl direkta elskador på person eller egendom på grund av elens farlighet i sig (t.ex. elskada på person eller egendom orsakad av nedfallna ledningar) som skador orsakade av elens bristande kvalitet (se t.ex. prop. 1991/92:135 s. 13

och 21). Även skador som uppstår genom skadlig el omfattades alltså av det strikta inverkansansvaret.

18. EU:s produktansvarsdirektiv¹ genomfördes avseende ansvaret för elskador den 1 januari 1993 genom tillägg till då gällande ellag. I direktivet anges uttryckligen att direktivet inte påverkar de rättigheter som en skadelidande kan ha enligt rättsregler om ansvar i och utanför avtalsförhållanden eller enligt särskilda ansvarsregler som gällde när direktivet meddelades (se artikel 13 i direktivet och prop. 1990/91:197 s. 77). I samband med att regleringen om produktansvar infördes i 1902 års ellag gjordes ett tillägg till regleringen av det strikta ansvaret för elskador (dåvarande 4 §). Det angavs där att skyldighet att betala skadestånd för skada genom inverkan av elektrisk ström dessutom kunde föreligga enligt 4 a § om det strikta produktansvaret. (Se prop. 1991/92:135 s. 21 f.; jfr prop. 1990/91:197 s. 78 f.)

19. I 1997 års ellag saknas en regel om förhållandet mellan det strikta inverkansansvaret och det strikta produktansvaret. Frågan är därför om en ändring av rättsläget uppkom genom 1997 års lag.

20. En huvudregel inom skadeståndsrätten är att skadeståndsansvar kan föreligga enligt flera samtidigt tillämpliga regler. En skadeståndsregel kan dock vara exklusivt tillämplig om detta följer av reglernas utformning eller syfte. (Jfr exempelvis prop. 1990/91:197 s. 76 ff. samt ”Segelbåten som slet sig” NJA 2013 s. 51, ”Upphandlingen av sjukgymnastiktjänster” NJA 2013 s. 909 p. 11 och ”Dricksvattnet” NJA 2018 s. 475 p. 13 och 14.)

21. Lagtexten i 10 kap. ellagen ger inte stöd för att regleringen av det strikta produktansvaret är exklusiv. Av motiven till 1997 års ellag framgår

---

¹ Rådets direktiv (85/374/EEG) av den 25 november 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skador för produkter med säkerhetsbrister.

vidare att skadeståndsreglerna i 1902 års lag överfördes i princip oförändrade till den nya lagen, men att de hade moderniserats (se prop. 1996/97:136 s. 38). Det saknas stöd för att någon ändring i förhållandet mellan det strikta inverkansansvaret och produktansvaret var avsedd. Förhållandet blev alltså detsamma enligt 1997 års lag som enligt 1902 års lag.

22. Slutsatsen är att det strikta produktansvaret för säkerhetsbrist i el enligt 10 kap. 2 § inte utesluter ett strikt inverkansansvar enligt 10 kap. 1 § ellagen för samma skada (jfr 29 resp. 28 § elsäkerhetslagen).

Det strikta inverkansansvaret i 10 kap. 1 § ellagen

23. I 10 kap. 1 § ellagen anges att inverkansansvaret åvilar ”innehavaren av den starkströmsanläggning som elen senast kommit från”. Frågan är hur paragrafen ska tolkas och tillämpas när skador uppstår efter det att skadlig el har lämnat en starkströmsanläggning och tagits emot av en annan sådan anläggning. Sålunda gör E.ON i detta fall gällande att bolaget inte är skadeståndsskyldigt för de uppkomna skadorna, eftersom GGs egen anläggning då var den anläggning ”som elen senast kommit ifrån”.

24. Förutsättningarna för inverkansansvaret förändrades vid införandet av 1997 års ellag (jfr p. 15). Kopplingen mellan en anläggningsinnehavares strikta inverkansansvar och att anläggningen var försedd med en egen transformator eller generator togs bort. Bakgrunden till ändringen var den omorganisation av elmarknaden som skedde under 1990-talet och som bl.a. ledde till att vissa aktörer säljer el, medan andra bedriver nätverksamhet (överföring av el).

25. Syftet med ändringen i förutsättningarna för det strikta inverkansansvaret var att en innehavare av en elektrisk starkströmsanläggning enbart skulle svara för skador orsakade av el från den egna anläggningen. En innehavare av

en elektrisk anläggning med en transformator eller generator kunde annars bli strikt ansvarig för skador i senare led som uppstått efter och utan samband med överföringen av el till annans anläggning, som saknade transformator eller generator. Det framhölls att det strikta inverkansansvaret borde åläggas endast den som har ett reellt inflytande över drift och underhåll av en anläggning, och som således kan påverka risken för skada. (Jfr prop. 1996/97:136 s. 82 ff. och 180.) Ansvaret utsträcktes därför till alla innehavare av starkströmsanläggningar oavsett om anläggningen var utrustad med en generator eller transformator eller inte.

26. En skadeståndsregel ska läsas mot bakgrund av dess syfte att – förutom att ge ett skydd åt en skadelidande – placera ansvaret hos den som kan påverka risken för en skadegörande händelse. Som framgått saknas det stöd i lagens förarbeten att förändringen genom 1997 års ellag av ansvarsförutsättningarna var avsedd att befria den som överför skadlig el till annans anläggning från det strikta ansvaret enligt 10 kap. 1 § om skada uppkommer hos den senare genom inverkan av den skadliga elen.

Bedömningen i detta fall

27. Försäkringsbolagen kan (jfr p. 22) grunda sina regressanspråk på det strikta inverkansansvaret i 10 kap. 1 § ellagen (jfr 28 § elsäkerhetslagen).

28. Eftersom elen som orsakade branden i GGs fastighet senast kom från E.ON:s starkströmsanläggning (jfr p. 23–26), ska bolaget svara för de skador som då uppstod. Det saknar betydelse om branden uppstod i GGs starkströmsanläggning eller i en till anläggningen ansluten elektrisk apparat.

29. Slutsatsen är att E.ON är skyldigt att ersätta Länsförsäkringar och Trygg-Hansa för vad bolagen utgett i försäkringsersättning för skadorna. E.ON har i Högsta domstolen inte invänt mot de av hovrätten utdömda

beloppen. Hovrättens domslut ska alltså fastställas. E.ON ska ersätta försäkringsbolagens rättegångskostnader i Högsta domstolen.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Kerstin Calissendorff (referent), Johnny Herre, Agneta Bäcklund och Dag Mattsson
Föredragande justitiesekreterare: Karin Ahlstrand Oxhamre